

FM: Pārpalikumu kopbudžetā nodrošina augstās Eiropas Komisijas atmaksas par projektu īstenošanu

Publicēts: 06.07.2019.

Šā gada pirmajā pusgadā konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi (5 907 miljoni eiro) bija augstāki par izdevumiem (5 227,7 miljoni eiro) un kopbudžetā veidojās 679,2 miljonu eiro pārpalikums, kas bija par 201,5 miljoniem eiro lielāks, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn. Pārpalikuma palielināšanos galvenokārt ietekmēja augstais ārvalstu finanšu palīdzības (ĀFP) ieņēmumu pieaugums (par 419 miljoniem eiro jeb 72,2%) saistībā ar atmaksām no Eiropas Komisijas (EK) par aktīvo Eiropas Savienības (ES) fondu projektu īstenošanu pērn. Kopbudžeta ieņēmumi bija par 496,1 miljonu eiro jeb 9,2% augstāki, bet izdevumi par 294,6 miljoniem eiro jeb 6% augstāki nekā pērn pirmajā pusgadā.

Šā gada pirmajā pusgadā pārpalikums veidojies visos galvenajos budžeta līmeņos – valsts pamatbudžetā 411,9 miljoni eiro, valsts speciālajā budžetā 138 miljoni eiro un pašvaldību budžetā 116,2 miljoni eiro. Jāatzīmē, ka gan valsts pamatbudžetā un speciālajā budžetā, gan arī pašvaldību budžetā pārpalikuma apmērs bija augstāks nekā pērn pirmajā pusgadā. Valsts pamatbudžetā to ietekmēja ĀFP ieņēmumu pieaugums, bet valsts speciālajā budžetā augsts nodokļu ieņēmumu pieaugums, kā arī zemāks nekā plānots izdevumu kāpums. Pašvaldību budžetā labvēlīgu situāciju ietekmēja augstāki nekā plānots nodokļu ieņēmumi, kā arī būtiski augstāks (par 103,5 miljoniem eiro jeb 24,9%) nekā pērn transfertu apjoms no valsts pamatbudžeta, tostarp kā speciāla dotācija, lai kompensētu plānoto iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumu samazinājumu nodokļu reformas rezultātā.

Lai arī pēc naudas plūsmas vērojama būtiska kopbudžeta bilances uzlabošanās, pēc Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijas ĀFP ieņēmumi tiek atzīti tikai tādā apmērā, kādā attiecīgajā gadā tiek veikti izdevumi ĀFP projektu īstenošanai, tādējādi EK atmaksu cikliskums bilanci neietekmē.

Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi šā gada pirmajā pusgadā palielinājušies tikai par 57,8 miljoniem eiro jeb 1,4%, salīdzinot ar 2018. gada attiecīgo periodu, un bija 4 269,9 miljoni eiro. Tas skaidrojams ar uzņēmuma ienākuma nodokļa (UIN) ieņēmumu sarukumu par 270,8 miljoniem eiro jeb 96,7%, ņemot vērā UIN avansa maksājumu atcelšanu no 2018. gada 1. jūlija un augsto UIN atmaksu apmēru šogad.

Savukārt, pieaugošā nodarbinātība un vidējās darba samaksas apmēra kāpums nodrošināja sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumu palielināšanos par 114,5 miljoniem eiro jeb 9,1% un iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumu pieaugumu par 54,3 miljoniem eiro jeb 6,9%. IIN ieņēmumi pieauguši mērenāk, kas saistīts ar nodokļu reformas nevienlīdzības mazināšanai ieviestajiem pasākumiem par diferencētā neapliekamā minimuma un atvieglojumu par apgādībā esošu personu palielināšanu, kā arī pensionāru neapliekamā minimuma celšanu.

Spēcīgs iekšējais patēriņš sekmējis pievienotās vērtības nodokļa (PVN) un akcīzes nodokļa ieņēmumu palielināšanos šā gada pirmajā pusgadā par attiecīgi 120,9 miljoniem eiro jeb 10,8% un 38,9 miljoniem eiro jeb 8,1%. Lai gan ieņēmumu pieauguma tempi ir pietiekami augsti, tomēr tie atpaliek no ieņēmumu pieauguma 2018. gadā, kad PVN ieņēmumi palielinājās par 12,3%, bet akcīzes nodokļa ieņēmumi pieauga par 13,5%. Tas lielā mērā skaidrojams ar kopējo ekonomikas pieauguma tempu bremsēšanos.

Nodokļu ieņēmumu plāns pirmajā pusgadā izpildīts par 100,9% jeb 37,9 miljoniem eiro virs plāna. Kopš gada sākuma nepildās UIN ieņēmumu plāns, bet labāki nekā plānots ieņēmumi bijuši no darba spēka nodokļiem. UIN ieņēmumi pārskata periodā saņemti par 69,6 miljoniem eiro jeb 88,1% mazākā apmērā nekā plānots, kamēr IIN ieņēmumi bijuši 51,7 miljoni eiro jeb 6,5% virs plāna, bet sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi 46,5 miljoni eiro jeb 3,5% virs plāna. No lielākajiem nodokļiem jāatzīmē arī PVN plāna izpilde par 101,9% un akcīzes plāna izpilde par 99%. PVN plāna pārpildi sekmēja ar tirdzniecību saistītās nozares. Akcīzes nodoklim mazāki nekā plānots bijuši ieņēmumi par naftas produktiem, kas skaidrojams ar degvielas cenu pieaugumu, kas ietekmēja zemāku nekā prognozēts naftas produktu patēriņu, reģistrēto transportlīdzekļu skaita zemo palielinājumu un citiem faktoriem.

Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumu plāns pirmajā pusgadā tika pārsniegts par 41,4 miljoniem eiro jeb 12,3%. Lielākoties to ietekmēja augstāki ieņēmumi no dividendēm par valsts kapitāla izmantošanu (+29,1 miljons eiro), ko galvenokārt veido vienas valsts kapitālsabiedrības iemaksas. Neplānoti papildemisijas prēmijas maksājumi par valsts parāda pārfinansēšanas darījumiem saņemti 9,1 miliona eiro apmērā, bet ieņēmumu par emisijas kvotu izolīšanu plāns pārsniegts par 6,7 miljoniem eiro. Šīs divas pieminētās virsplāna ieņēmumu pozīcijas nodrošināja papildu ieņēmumus pēc naudas plūsmas, savukārt atbilstoši EKS metodoloģijai tās tiks koriģētas un radīs būtiski mazāku pozitīvo ietekmi uz bilanci. Kopbudžeta nenodokļu ieņēmumos kopumā šā gada pirmajā pusgadā saņemts 434,1 miljons eiro.

Kopbudžeta izdevumu palielinājumu līdzvērtīgākā apmērā ietekmējis vairāku izdevumu pozīciju palielinājums. Kopbudžeta kapitālie izdevumi (406,5 miljoni eiro) palielinājušies par 73,3 miljoniem eiro jeb 22%, kas skaidrojams ar izdevumu pieaugumu ES fondu projektu īstenošanai, īpaši pašvaldībās, kā arī augstākiem izdevumiem nekā pērn pirmajā pusgadā Nacionālajos bruņotajos spēkos. Skaitliski lielākais palielinājums ir izdevumiem atlīdzībai, kas bija par 90,3 miljoniem eiro jeb 7,7% augstāki nekā pērn pirmajā pusgadā, veidojot 1 269,9 miljonus eiro. Gandrīz pusi no izdevumu palielinājuma veido gada sākumā veiktā pabalstu izmaksu iekšlietu un tieslietu resora amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kas atbilstoši likumam jāizmaksā pēc katrām pieciem nepārtrauktas izdienas gadiem.

Būtiski augstākas nekā pērn pirmajā pusgadā bijušas iemaksas ES budžetā, kas palielinājušās par 50,4 miljoniem eiro jeb 44% un veidoja 165 miljonus eiro. Tās pieaugušas, ņemot vērā nepieciešamību šā gada sākumā visām dalībvalstīm ES budžetā iemaksāt lielāku daļu iemaksu apjoma. Paredzams, ka gada turpmākajos mēnešos iemaksas būs mazākas nekā pērn otrajā pusgadā.

Pensiju izdevumi (1 049,6 miljoni eiro) šā gada pirmajā pusgadā veikti mazākā apmērā nekā plānots, kas skaidrojams ar pensiju izmaksu laika nobīdi saistībā ar brīvdienām un svētku dienām gada sākumā, kā arī zemāku nekā prognozēts vidējās pensijas apmēru. Kopumā izdevumi pensijām bijuši par 38,9 miljoniem eiro jeb 3,8% augstāki nekā pērn pirmajā pusgadā, bet turpmākajos mēnešos izdevumi pieaugs straujāk, ko ietekmēs pensiju indeksācija rudenī. Izdevumi pārējiem pabalstiem bija par 35,3 miljoniem eiro jeb 7,3% augstāki nekā pērn, veidojot 519,5 miljonus eiro. Tostarp par 15,9 miljoniem eiro jeb 18,1% palielinājušies izdevumi slimības pabalstiem, bet par 6 miljoniem eiro jeb 10,1% pieauguši izdevumi bezdarbnieku pabalstiem, ko ietekmē pabalstu vidējā apmēra kāpums saistībā ar apdrošināšanas iemaksu algu palielināšanos un pabalstu saņēmēju skaita palielināšanās gada pirmajā pusgadā, īpaši slimības pabalstiem.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-parpalikumu-kopbudzeta-nodrosina-augstas-eiropas-komisijas-atmaksas-par-projektu-istenosanu>